

Голові разової спеціалізованої вченої ради  
в Національному університеті  
«Одеська політехніка» доктору економічних наук,  
професору Коваленко О.М.

## **РЕЦЕНЗІЯ**

офіційного рецензента, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри обліку, аналізу і аудиту Навчально-наукового інституту економіки та менеджменту Ковальної Олени Миколаївни на дисертацію Котова Богдана Володимировича «Управління підприємницькими ризиками», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

### **1. Актуальність теми дисертації**

Національна економіка України піддана впливу внутрішніх та зовнішніх факторів, зокрема, економічних та геополітичних подій. Умови військового стану створюють додаткові виклики для бізнесу, а також збільшують необхідність вдосконалення системи управління підприємницькими ризиками. У контексті глобальних тенденцій та швидкого технологічного розвитку, підприємства в Україні стають вразливими перед різними видами ризиків, у тому числі пов'язаних з цифровою трансформацією та кібербезпекою. Також виникають значні труднощі при проведенні аналізу інноваційних проектів через радикальну новизну продукту, невизначеність на ринку, необхідність спеціалізованої підготовки персоналу, а також великі підприємницькі, фінансові, технічні, технологічні і комерційні ризики. Тема дисертаційної роботи має важливе значення у контексті вирішення цих проблем та пропонує конкретні стратегії та інструменти для ефективного управління підприємницькими ризиками в

умовах сучасного українського бізнес-середовища.

## **2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації**

Дисертаційна робота характеризується логічною структурою викладення матеріалу, належним обґрунтуванням висновків та пропозицій.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені:

- професійним вирішенням автором низки наукових завдань, що сприяло досягненню поставленої мети дослідження – розробленні теоретичного базису, методичних положень та науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління підприємницькими ризиками;
- використанням значної бази спеціальних літературних джерел за темою дисертації і достатнім масивом аналітичних даних;
- відповідністю предметної спрямованості дисертаційного дослідження предмету наукової спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»;
- достатньою апробацією отриманих результатів на науково-практичних конференціях;
- довідками про впровадження отриманих в процесі дослідження наукових результатів.

Ознайомлення з текстом дисертації дозволяє констатувати актуальність розроблення автором досліджуваної проблематики в цілому; відокремлення найбільш суттєвих проблем у предметних межах проведеного дослідження, а також наявність новизни у науковому доробку автора..

## **3. Наукова новизна одержаних результатів**

В дисертації автором отримано нові, науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливу науково-практичну задачу – розроблення та наукове обґрунтування теоретико-методологічного базису та

методичних положень і рекомендацій щодо управління підприємницькими ризиками в сфері торгівлі.

Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій полягає у наступному:

- удосконалено науково-методичний підхід до оцінки зовнішніх та внутрішніх підприємницьких ризиків, який, на відміну від існуючих, передбачає розрахунок інтегральних показників, сформованих на основі інтегрування оцінок за групами зовнішніх та внутрішніх ризиків, що дозволяє об'єктивно оцінити ризикоутворюючий ландшафт діяльності підприємницьких структур та розробити комплекс відповідних управлінських рішень щодо нівелювання наслідків настання ризикових подій;

- удосконалено науково-методичний підхід до оцінки рівня розвитку компетенцій ризик-менеджерів, який передбачає розрахунок інтегрального показника розвитку компетенцій ризик-менеджерів, сформованого на основі нечітко-логічних локальних оцінок одинадцяти компетенцій у сфері управління ризиками, що дозволяє визначити характерний для суб'єктів підприємництва різного розміру унікальний набір компетенцій з метою концентрації зусиль на ключових аспектах крос-технологій їх розвитку, відповідно основних пріоритетів управління ризиками в стратегічній перспективі;

- удосконалено методичний інструментарій визначення оптимальної стратегії управління підприємницькими ризиками, який дозволяє сформувати комплекс стратегем, в залежності від потенціалу яких створюється можливість вибору оптимального типу стратегій управління ризиками та розвитку підприємницької структури в умовах ризику;

- удосконалено механізм ризикозахищеності підприємницьких структур, відмінною особливістю якого є формування сукупності системно-організованих управлінських рішень, методів і способів впливу на ризики, що дозволяють оперативно реагувати на різного роду ризикові ситуації;

- удосконалено концепцію управління підприємницькими ризиками, яка розглядається як система взаємопов'язаних теоретичних та методологічних підходів, яка ґрунтується на стандартах, законах, цілях, принципах, функціях, методах, підходах та факторах впливу на підприємницькі ризики, та орієнтована на розробку ефективних стратегічних рішень шляхом вибору оптимальної стратегії управління підприємницькими ризиками в умовах невизначеності бізнес середовища;

- дістав подальшого розвитку науковий підхід до змістовної характеристики ризику як поняття, яке характеризується невизначеністю процесів, які відбуваються в суспільстві, та обумовлене ймовірністю настання певних подій з несприятливими наслідками у вигляді небезпеки та можливих втрат або недосягнення бажаного результату;

- дістали подальшого розвитку теоретичні положення щодо необхідності управління підприємницькими ризиками, в основі яких закладено мету суб'єктів підприємницької діяльності, де необхідність управління розкривається не у відмові від ризику як такого, а у генеруванні рішень, спрямованих на мінімізацію його негативних наслідків та пошук сприятливих можливостей виходу із ризикової ситуації на основі аналізу наявної інформації;

- дістали подальшого розвитку теоретичні положення щодо дотримання такого принципу процесу управління ризиком, як залучення усіх стейкхолдерів в управління підприємницькими ризиками, який полягає у розширенні кола експертів, покращенні розуміння ризиків тощо, та допомагає зберегти стабільність та досягти успіху в діяльності підприємницьких структур.

#### **4. Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях**

Основні результати дисертаційної роботи викладено в 11 наукових працях: 1 монографія (в співавторстві); 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави; 4 статті у наукових фахових виданнях України, що

включені у міжнародні наукометричні бази (1 стаття – Scopus ); 4 тези доповідей на наукових конференціях.

Публікації охоплюють всі розділи дисертації та досить повно відображають зміст і результати досліджень і розробок, наведених в роботі. Аналіз публікацій та особистого внеску в них здобувача показує, що всі наукові положення та висновки, що містяться в дисертації та виносяться на захист, отримано здобувачем самостійно і узагальнено при оформленні дисертаційної роботи.

## **5. Значення роботи для науки та практики**

Результати наукових досліджень здобувача є практично значимими і полягають у розробці науково-обґрунтованих методично-завершених рекомендацій щодо вдосконалення управління підприємницькими ризиками.

Результати роботи і рекомендації впроваджено ПрАТ «Одеський коньячний завод», ТОВ «Біоніка Одеса», ТОВ «ПРО-КОНСАЛТІНГ».

Результати використані у науково-дослідницькій діяльності та впроваджені у навчальний процес Національного університету «Одеська політехніка», що відзначено у відповідних довідках.

## **6. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності**

Дисертаційна робота містить результати власних досліджень автора. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Фактів порушення академічної доброчесності в дисертації здобувача не виявлено.

## **7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації**

1. На стор. 55 дисертаційної роботи автором надано визначення «факторів» ризику. Вважаємо, що було б доцільним конкретизувати ці фактори.

2. Для формування висновків стосовно рівня впливу ризиків на діяльність підприємницьких структур у сфері торгівлі розроблено шкалу градації значень інтегрованого коефіцієнта (с.141, табл.2.13). Вважаємо, що

робота тільки б виграла, якщо б здобувачем було більш детально охарактеризовано рівні впливу ризиків (високий, середній та низький).

3. Віддаючи належне розробкам щодо удосконалення науково-методичного підходу до оцінки рівня розвитку компетенцій ризик-менеджерів (с. 174-184), у роботі сформовано перелік компетенцій, які є ключовими для управління ризиками в підприємницьких структурах (с. 175, рис. 3.7). На нашу думку, перелік компетенцій ризик-менеджерів носить досить узагальнюючий характер і потребує додаткового обґрунтування з урахуванням специфіки діяльності підприємств сфери торгівлі.

4. У п. 2.2, стор. 113 автор проводить аналіз ризикоутворюючого ландшафту підприємницької діяльності. Вважаємо, що доцільно було би навести визначення цієї категорії.

Проте наведені зауваження не знижують наукової цінності дисертаційної роботи і носять більш рекомендаційний характер.

## **8. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам**

Дисертаційна робота Котова Богдана Володимировича «Управління підприємницькими ризиками» є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що вирішує важливе науково-прикладне завдання, має теоретичну і практичну цінність у галузі управління підприємницькими ризиками. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності є достатньо високим.

На підставі вищезазначеного можна констатувати, що дисертаційна робота Котова Б.В. відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінами (згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 р. № 341), а її автор – Котов Богдан Володимирович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 07

«Управління та адміністрування» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

**Офіційний рецензент:**

доцент кафедри обліку, аналізу і  
аудиту Національного університету  
«Одеська політехніка»,  
кандидат економічних наук, доцент

О.М. Ковальова